

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1074 Budapest, Dohány utca 20. II/9.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG ÉSZREVÉTELEI A PÁRTFOGÓ ÜGYVÉD, AZ ÜGYGONDNOK ÉS A KIRENDALT VÉDŐ RÉSZÉRE MEGÁLLAPÍTHATÓ DÍJRÓL SZÓLÓ 32/2017. (XII. 27.) IM RENDELET MÓDOSÍTÁSÁRÓL SZÓLÓ IM RENDELET TERVEZETE KAPCSÁN

2018. június 15.

1. A KIRENDALT VÉDŐI ÓRADÍJ MÉRTÉKE

Előjáróban ki kell térnünk arra, hogy korábban számos empirikus vizsgálat mutatott ki hiányosságokat a kirendelt védők munkája tekintetében a meghatalmazott védőkhöz viszonyítva, pl. a kirendelt védők a nyomozati szak során tapasztalható jelenléte és aktivitásuk tekintetében.¹ A Magyar Helsinki Bizottság egy 2018 márciusában lezárult kutatása² „megerősítette, hogy ez a különbség továbbra is fennáll, és a **kirendelt védő által képviselt rászoruló terheltek** sok esetben még mindig **kevésbé hatékony védelemben részesülhetnek**, mint azok, akik megengedhetik maguknak, hogy védőt hatalmazzanak meg. A hatóság általi kirendelés mellett ennek oka az is, hogy a piaci árakhoz képest a kirendelt védői díj továbbra is alacsony, és a védők bizonyos, a védelem ellátásával járó tevékenységeikért nem részesülnek semmilyen díjazásban.”³ A kutatásban részt vevő, ügyvédekből álló fókuszcsoportok tagjai is elismerték: „bármennyire is szeretne tisztességesen eljárni egy ügyvéd, és hiába igyekeznek azonosan kezelni a kirendeléses és a meghatalmazásos ügyeket, a megélhetés is szempont, és **az alacsony kirendelt védői díjak kihatnak a védői aktivitásra**”.⁴

Bár a kérdés rendezése nyilvánvalóan nem a rendelettervezetre tartozik, mégis fontosnak tartjuk kiemelni, hogy **a kirendelt védői óradíj a lehetőségekhez képest való további emelése, annak érdekében, hogy az jobban közelítsen a piaci árakhoz**, elengedhetetlen hosszú távon – amíg ugyanis a kirendelt védők óradíja jóval alacsonyabb, mint a piaci árak, a rendelettervezet üdvözlendő rendelkezései sem hozzák meg majd a kívánt eredményt. Példának okáért pozitívum, hogy a rendelettervezet a fogva tartott terheltekkel való megbeszélésért (konzultációért) járó díjat az óradíj 50%-áról annak 70%-ára emeli. Azonban amíg ez a változás – a jelenlegi óradíjjal, 5 000 Ft-tal számolva – annyit jelent, hogy egy óra konzultációért 2 500 Ft helyett 3 500 Ft (+áfa) összeget fizetnek a kirendelt védőnek, addig a módosítás korlátozottan fogja csak több megjelenésre, konzultációra, nagyobb aktivitásra ösztönözni a védőket.

¹ Összefoglalóan lásd pl.: Kádár András Kristóf – Novoszádek Nóra – Selei Adrienn: *Ki rendelt itt védőt? Egy alternatív védőkirendelési modell tesztelésének tapasztalatai*. Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2012, http://helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB_Ki_rendelt_itt_vedot_2012.pdf, 7–9. o.

² A kutatási jelentés itt érhető el: Kádár András Kristóf – Novoszádek Nóra: *Az ügyvédhez és a költségmentességhez való jog a büntetőeljárásokban*. Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2018. március, https://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB_Az_ugyvédhez_es_a_költségmentességhez_valo_jog_201803.pdf, 61. o.

³ Kádár András Kristóf – Novoszádek Nóra: *Az ügyvédhez és a költségmentességhez való jog a büntetőeljárásokban*. Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2018. március, https://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB_Az_ugyvédhez_es_a_költségmentességhez_valo_jog_201803.pdf, 8. o.

⁴ Kádár András Kristóf – Novoszádek Nóra: *Az ügyvédhez és a költségmentességhez való jog a büntetőeljárásokban*. Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2018. március, https://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB_Az_ugyvédhez_es_a_költségmentességhez_valo_jog_201803.pdf, 73–75. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1074 Budapest, Dohány utca 20. II/9.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

2. DÍJAZÁS AZ ELJÁRÁSI CSELEKMÉNY SZÜNETÉRE

A Magyar Helsinki Bizottság üdvözli, hogy az IM rendelet tervezetének 3. §-a rendezi azt a kérdést, hogy a díjazás az eljárási cselekmény szüneteire is jár a kirendelt védőnek, mikor kimondja, hogy az óradíj „az eljárási cselekmény kezdő időpontja és a kirendelt védő megjelenésének befejező időpontja között eltelt időtartamra, megkezdett óránként” illeti meg a kirendelt védőt.

Ez összhangban áll többek között a Kúria a „Védői jogok a bírósági eljárásban” tárgykör vizsgálatára létrehozott joggyakorlat-elemző csoportjának 2015 áprilisában nyilvánosságra hozott összegző véleményében foglaltakkal is.⁵

3. A DÍJAZÁS ÉS KÖLTSÉGTÉRÍTÉS HIÁNYA EGYES TEVÉKENYSÉGEK ESETÉBEN

Fontos kitérni arra, hogy **a hatékony védelemhez való jog érvényesülését nemcsak az óradíj alacsony volta áshatja alá, hanem az is, ha bizonyos, a védelem ellátásával járó, annak hatékonyságához elengedhetetlen tevékenységekért nem jár díjazás, vagy a díjazás nem megfelelő mértékű.** A Magyar Helsinki Bizottság fent már idézett, 2018 márciusában lezárt kutatási jelentésében ezzel kapcsolatban a következő megállapításokat tette:

„Kardinális kérdés, hogy az előzetes letartóztatásban levő terheltekkel hogyan kommunikálhat a védőjük. Ezzel kapcsolatban régóta fennálló probléma,⁶ hogy a fogva tartás helyére történő utazással töltött időért [...] nem jár díjazás a kirendelt védőknek, és a fogva tartott terhelten való konzultációért kapott díj csupán az egyébként irányadó óradíj fele. [...]

A kirendelt védői díjakat a fókuszcsoportos beszélgetések [ügyvéd] résztvevői is alacsonynak értékelték, és úgy nyilatkoztak: ritkán járnak be a büntetés-végrehajtási intézetbe konzultálni védenekikkel – épp azért, mert arra csak a fele jár az óradíjnak. Emellett problémásnak tartották, hogy nem minden, a védelemmel járó tevékenység számolható el, így a fogva tartás helyén való várakozással, utazással töltött időt sem térítik meg számukra, miközben olykor fél órát kell várni arra a büntetés-végrehajtási intézetben, amíg elővezetik a terhelten, elvégzik az adminisztrációt, és kiállítják a védő számára a fizetési utalványt.⁷

„Mindkét fókuszcsoport tagjai kitértek arra, hogy nem önmagában az alacsony védői óradíj a probléma, hanem az, hogy bizonyos, a védelem ellátásával járó tevékenységekért, mint pl. a tárgyalásra való felkészülés és a tárgyalásra utazás, vagy a perbeszéd, fellebbezés, stb. megírása, nem részesülnek semmilyen díjazásban. Ahogy az alapvető jogok biztosa fogalmazott az AJB-3107/2012 számú ügyben kiadott jelentésében: »Szintén a védelemhez való alapjog érvényesülését, a kirendelt védő jogintézményének hatékonyságát csökkenti az a jogszabályi környezet, amely összességében méltatlan körülményeket teremt a kirendelt védők számára ahhoz, hogy megfelelő szinten láthassák el a terhelten alkotmányos alapjogának érvényesülését szolgáló tevékenységüket.« Mindkét fókuszcsoportos beszélgetés résztvevői felvetették azt, hogy pl. a bonyolultságuk szerint differenciálni kellene az ügyek és

⁵ Lásd: http://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/elfogadott_osszegzo_velemeney.pdf, 28–29. és 93–94. o.

⁶ Lásd például: Bánáti János: Szabadságkorlátozások. In: *Fundamentum*, 2005/2., 51. o. Elérhető: <http://fundamentum.hu/sites/default/files/05-2-03.pdf>.

⁷ Kádár András Kristóf – Novoszádek Nóra: *Az ügyvédhez és a költségmentességhez való jog a büntetőeljárásokban*. Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2018. március, https://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB_Az_ugyvedhez_es_a_koltsegmentesseghez_valo_jog_201803.pdf, 61. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1074 Budapest, Dohány utca 20. II/9.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

díjazásuk között, vagy a védői feladatokat sokkal specifikusabban kellene definiálni és díjazni. Emellett meglátásuk szerint indokolt lenne a kirendelt védői díjakkal, költségekkel kapcsolatos igazolások kiállításának racionalizálása, egyszerűbbé tétele.”⁸

A rendelettervezet ugyan például a „felkészülési díj” bevezetésével és a fogva tartott terhelttel való megbeszélésért (konzultációért) járó díj megemelésével a fent jelzett problémák megoldása irányába tesz lépéseket, de **egyes fontos tevékenységek kapcsán továbbra sem illeti meg díjazás, illetve költségtérítés a védőt** a rendelettervezet szerint. (Az alábbiak kapcsán figyelemmel kell lenni arra is, hogy a védőnek nincs arra ráhatása, hogy védencének letartóztatását vagy jogerős fogva tartását hol hajtják végre, vagyis az történhet a védő székhelyétől/lakóhelyétől eltérő megyében is.)

- A rendelettervezet szerint **továbbra sem illeti meg díjazás a kirendelt védőt a fogva tartott terhelttel való megbeszélés (konzultáció) helyszínére való utazással töltött időért**, abban az esetben sem, ha a fogva tartás helye nem a védő irodájának székhelyén vagy a lakóhelyén található. (Utóbbi helyzet pl. a büntetés-végrehajtási intézetben, „megyei házakban” fogva tartott előzetes letartóztatottak esetében gyakran előfordulhat, és az oda való utazás meglehetősen időigényes lehet, főleg a nagyobb alapterületű megyékben, de akár a fővárosban is.)
- A rendelettervezet szerint **nem lesz jogosult a kirendelt védő arra sem, hogy a fogva tartott terhelttel való megbeszélés (konzultáció) helyszínére való utazással kapcsolatos útiköltségét megtérítsék** (ez a rendelettervezet 1. §-a szerint csak az „eljárás cselekményeken” való megjelenéssel kapcsolatban jár a védőnek).
- Pozitív fejlemény, hogy az óradíj 50%-áról 70%-ra emelték a fogva tartásban levő terhelttel való megbeszélés idejére járó díjat, de negatívum, hogy a **nem fogva tartott terhelttel való konzultációért továbbra sem jár díjazás. Ez a különbségtétel a két fogvatartotti csoport között álláspontunk szerint nem indokolható**: pl. egy rászoruló, rossz anyagi és szociális helyzetben levő, alacsony érdekérvényesítő képességű terhelt esetében sem kevésbé fontos a védővel való megbeszélés az eljárási cselekmények előtt/között, mint egy fogva tartott terhelt esetében.

Mindezek orvoslására a következő **javaslatokat** tesszük, annak érdekében, hogy a kirendelt védők a lehetőségekhez képest minél több, a védelem ellátásával szükségszerűen együtt járó tevékenységért részesülhessenek – megfelelő mértékű – díjazásban:

- Járjon **teljes óradíj a fogva tartott terheltekkel való konzultációért**. Ezzel összefüggésben azt javasoljuk, az IM rendelet tegye valamilyen módon egyértelművé, hogy a megbeszélés „időtartamába” az az idő is beleszámítandó, amíg az ügyvéd arra vár a büntetés-végrehajtási intézetben, hogy védencét „elővezessék”. (Megjegyzendő, hogy az alapvető jogok biztosa kapcsolódó, 2012-es jelentésében szintén problémaként említette „a kirendelés ellátásával összefüggésben eltöltött, de meg nem fizetett idő”-t, így az utazás mellett például a „bv. intézetbe való bejutás” időtartamát is.)⁹
- Ugyanígy **járjon díjazás a nem fogva tartott terhelttel való konzultációért** is. (Mivel itt a konzultációval, megbeszéléssel töltött idő „igazolása” fogva tartást foganatosító szerv hiányában nehézkes

⁸ Kádár András Kristóf – Novoszádek Nóra: *Az ügyvédhez és a költségmentességhez való jog a büntetőeljárásokban*. Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2018. március, https://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB_Az_ugyvedhez_es_a_koltsegmentesseghez_valo_jog_201803.pdf, 74. o.

⁹ Az alapvető jogok biztósának jelentése az AJB-3107/2012 számú ügyben, 38. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1074 Budapest, Dohány utca 20. II/9.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

lehet, az irattanulmányozási díj helyett bevezetett felkészülési díj mintájára egy „átalánydíjas” megoldást is elképzelhetőnek tartunk.)

- Illesse meg valamilyen szintű **díjazás** a kirendelt védőt **a fogva tartott terhelttel való megbeszélés** (konzultáció) **helyszínére való utazással töltött időért** is, ha a fogva tartás helye nem az ügyvéd irodájának székhelyén vagy a lakóhelyén található, valamint **a védő a fogva tartott terhelttel való megbeszélés (konzultáció) helyszínére való utazással kapcsolatos útiköltségét térítsék meg.** (Megjegyzendő, hogy ezzel összhangban a Kúria joggyakorlat-elemző csoportja is javasolta, hogy a védők az úton töltött időért is részesüljenek díjazásban.¹⁰)

4. A KIFIZETÉSEKKEL KAPCSOLATOS ADATGYŰJTÉS SZÜKSÉGESSÉGE

Üdvözlendő, hogy az előterjesztő a hatásvizsgálati lapon a lehetőségekhez képest részletesen bemutatja az előterjesztés költségvetési hatásait. Ugyanakkor tanulságos, hogy a hatásvizsgálati lap szerint a „költségvetési hatások felmérését nehezíti, hogy jelenleg **nem állnak rendelkezésre olyan részletességű költségvetési adatok, amelyek alapján teljesen pontosan meg lehetne becsülni az esetleges kiadásnövekedés vagy csökkenés összegét**”.

A Magyar Helsinki Bizottság korábbi és a fent említett, 2018-ban lezárult kutatásaiban is azt tapasztalta, hogy a kirendelési rendszer és a vonatkozó EU-s ajánlás¹¹ és irányelv¹² szerinti költségmentességhez való jog értékelését nehezíti, hogy pl. a kirendelések jogalap szerinti megoszlására vonatkozóan nem érhetőek el statisztikai adatok. A kirendelt védők díjának és költségeinek megtérítésére fordított összegről is csak az Országos Rendőr-főkapitányság tudott tájékoztatást adni (a nyomozati szak vonatkozásában), míg az Országos Bírósági Hivatal azt a tájékoztatást adta a Magyar Helsinki Bizottság egy korábbi, 2014-es adatkérésére, hogy nem rendelkezik arról kimutatással, hogy hány ügyben kerül sor védő kirendelésére a bírósági szakban, illetve a kirendelt védők részére kifizetett díjakról és költségekről sem.¹³

Bár a rendelettervezeten a kérdés túlmutat, de fontosnak tartjuk hangsúlyozni: **annak érdekében, hogy a kirendelésekkel kapcsolatos gyakorlatot megfelelően értékelni lehessen, szükség lenne arra, hogy az érintett állami szervek adatokat gyűjtsenek többek között a kirendelések számáról és pontos okáról az eljárás különböző szakaszaiban, valamint a kirendelt védők díjára és költségeire fordított összegekről a büntetőeljárás különböző szakaszaiban, pl. ügyenkénti és a kirendelések alapja szerinti bontásban.**

¹⁰ *Védői jogok a bírósági eljárásban – Összefoglaló vélemény.* Kúria, Büntető Kollégium, Joggyakorlat-elemző csoport, 2014.EL.II.E.1/10.VÉDŐ-50. szám, http://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/elfogadott_osszegzo_velemeny.pdf, 94. o.

¹¹ Az Európai Bizottság 2013/C 378/03 számú, a büntetőeljárás során a gyanúsítottak vagy vádlottak költségmentességhez való jogáról szóló ajánlása

¹² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/1919 irányelve a büntetőeljárások során a gyanúsítottak és a vádlottak, valamint az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban a keresett személyek költségmentességéről

¹³ Az Országos Bírósági Hivatal válasza a Magyar Helsinki Bizottság adatkérésére, 2014.OBH.XXIV.E.2.3/9., 2014. október 21. Részletesebben lásd: Kádár András Kristóf – Novoszádek Nóra: *Az ügyvédhez és a költségmentességhez való jog a büntetőeljárásokban.* Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2018. március, https://www.helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB_Az_ugyvedhez_es_a_koltsegmentességhez_valo_jog_201803.pdf, 65–68. o.